

BESEDNIK.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

List 16.

V Celovcu 25. avgusta 1871.

Leto III.

Emanek, lovčev sin.

(Povest, iz češčine poslovenil Andrejčekov Jože.)

Med bukčjem na samoti
Hišica stoji ob poti,
Borna koč lovčeva.
Tam od jutra do večera
Ptičje petje se prostera, —
Drevje v noči šepeta

I.

V samoti stoji lovska koč ravno tako tiho, kakor o njej poje pesem; rujavi lovski pes leži na solncu z zaprtimi očmi ter se dela, kakor bi spal; ako pa mu sede predrzna muha na nos, koj hlastne po njej. Če jo vjame, pogoltne jo nemudoma nekubano in nepečeno, če pa uide njegovemu požrešnemu žrelu, pomiga ponosno z ušesi in vleže se hladnokrvno zopet na svoje mesto. Ta pes se imenuje Nimrod.

Na obrazu mu je znati, da se mu zdi takovi mušji lov nepristojen, vendar pa je že skoraj dva mesca, odkar ni gonil boljše živali; zadnji strel, katerega je slišal, je zadel njegovega gospodarja, in tega objokuje sedaj mati in Emaneti, njeni edini sin. Ali pes ne zna jokati; tega tare samo nema bolest, in res je tako poparjen, kakor bi ga grizla huda vest. Sicer je gotovo, da ni popolnoma nedolžen, o čemur boste pozneje čuli, kajti nič ne ostane prikrito. — Nimrod ustane, steguje ude, razvira se, kakor bi se mu bilo vse življenje pristudilo, ter korači počasno k grmovji, obstane ter gleda malega Emanka, ki na tleh sedé šibe reže in obklestuje.

Emanek je star katic devet let, ima na sebi srajco in platnene, zakrpane hlače, rumenkasti lasje niso prstriženi, izpod visocega čela gledajo jasne, modre oči, polno obličje naznanjuje, da ni imel nikdar mnogo skrbi in naga, zagorela prsa, da se je že mnogo časa potikal pod prostim nebom. Sedaj našpuli ustnje ter lahno požvižga, kakor bi hotel naučiti šibe glasov, ki jih meni potem iz njih privabiti. Ko se mu približa pes, pravi mu: „Ali bi tudi rad piščalko Nimrod? O ti revež ne znaš nič drugega, nego au, au, jaz pa znam peti, žvižgati in piščalko delati; le počakaj, da bo izgotovljena“. Potihoma pa je govoril sam seboj: „ker ptiči po drevji prepevajo, imajo veje tudi svoje glase v sebi; kdor jih hoče iz njih privabiti, mora znati vse to vrediti, kakor je treba. Vse veje v gozdu so tedaj že same na pol piščalko; ali ko bi kdo celo kožo z drevesa olupiti mogel, hej! to bi piskalo! To bi se tako daleč čulo, kakor zvon v zvoniku. Ali moral bi imeti neizrečeno široka usta, da bi takovo piščal vanje vtaknil takovega bi rad videl“.

Ko si je Emanek ta strašna usta z velikansko piščaljo iz kože celega lipovega drevesa mislil, jel se je na ves glas smejeti.

Nimrod je menil, da se ta smeh njega tiče; naj brž, ker ni vedel, kako bi se mogel kdo svojim lastnim mislim smejeti. Da bi Emanku njegovo priljudnost po-

vrnil, priplazi se k njemu. Dečko pa mu pravi: „Vlezi se tukaj, in daj pokoj, jaz nimam časa, da bi se s teboj igral; moram delati“. Emanek je bil pri takovem marljivem delu nekoliko nagel in ponosen; ko pa je kožo z nožičkom obrezal, počila mu je ena za drugo, zato ker je pri vitji prenašlo ravnal; razun tega, si je prej še moral skušnje pridobiti, da se dadó piščalko le iz srednjih kosov viti, kjer ni grč in izrastlik. Vse to dobro si zapomnivši je vzel poslednjo vejo, ki je bila ravno pripravna, ter djal: „Počakaj, ti se mi moraš posrečiti“.

Med tem se je začulo iz gozda tanjko žvižganje, kakor delajo zvedenci, položivši mazinec sključivši ga med zobe. Pes je planil kviško in nastavlil ušesa, tanjko žvižganje se je urno ponavljalo dvakrat zaporedoma, in pes je naglo zginil v goščo. Emanek je tekel za njim, žvižgal in klical: „Nimrod, pojdi sem! Nimrod!“. Nimrod pa ga ni poslušal, ter se mu zgubil spred oči. Emanek ga ni pustil z nimar, temuč je tekel za njim globoko v gozd, kakor bi ga kdo podil. Slednjič je obstal; in prišlo mu je na mar, da se pes sam domu povrne. „On je zvesta žival“, djal je sam pri sebi, „ali to ni zvestoba, ako se za prazni nič med svet spusti“.

Mati je prepovedala Emanku samemu hoditi v gozd, in on jej je obljubil, da jo bo ubogal. Sedaj pa — začel je prevdarjati — prišel si nehoté v gozd, samo da bi Nimroda zopet nazaj privedel, ti nisi zapovedi prelomil, zato ne moreš nič; sedaj si toraj tukaj, in tu se tudi nekoliko pomudiš, da malo poskačeš.

Kdor hoče kaj napečnega učiniti, zná se lahko izgovoriti, če tudi tega sam ne verjame, ali globoko v srcu odmeva glas ter pravi: „ne stori tega!“. Ali mi ravnamo mnogokrat, kakor Emanek. On prepeva, da ne bi čul glasú svoje vesti, lazi z enega drevesa na drugega, kakor bi ga ondi angelj varuh ne našel; ali ta stoji povsod za njim, vleče ga seboj in opominja, da bi se vrnil domu.

Vleže se na tla ter gleda skoz zeleno listje na modro nebó. Med tem priskače veverica, švigne po bukvi gori, vsede se na vejo, gladi se ter veselega obraza gleda okrog. Emanek dleskne s prstom in si misli: „ko bi te imel! Meni se slabše godi, nego ptiču ali tej veverici, jaz ne znam niti frčati niti tako urno plezati. Nimrod je prav storil, da je ubežal v gozd; ondi je sam svoj gospod, in mi ga na svojih ploščatih dveh nogah ne moremo doteči. Ko bi imel štiri noge, drugače bi tekel“.

Visoko na drevesu sedi posmevaček na suhi veji in smeje se Emankovim pohlepni željam. Posmevački so nagajivi ptiči; oni ne znajo nobene lastne pesmice, temuč posnemajo samo petje družih ptičev, slavčkov, kosov, penic in družih; nobene pesmi ne dokončajo, temuč prično vsakokrat kako drugo. Emanek se jezi, kriči in meče kamenje, da bi odpodil nesramneža, ta

pa se še z mesta ne gane; še-le ko vidi, da dečko po deblu proti vrhu pleza, frk! zleti in žvižga svoje okrogle viže z drugega drevesa, Emanek pa je našel druge ptičke, ki niso mogli izleteti. Bilo je kosje gnjezdo z mladimi, ki so se komaj izlegli. „Eden, dva, trije, štirje, pet“, štel je Emanek, „zopet niso na pare! To sem našel že v vseh gnjezdih, in rad bi vedel, kaj to pomeni? Moja mati so prav storili, ker koklji niso jajec na pare podkladali.“

Ko pa je bil Emanek bolje pazil, ter ne bi bil iz nekterih teh gnjezd, ki jih je našel, koj splošnega pravila posnemal, zvedel bi bil, da v enakem številu jajec ni nobene skrivnosti, in da ta reč tudi resnična ni. Ne-ktare ptice leže samo po dvojce jajec, in to je gotovo na pare.

I no se vé da, ko bi v mladosti že vse vedeli, treba bi nam ne bilo čakati starosti.

Mladi kosi, katerim mati morda še ni povedala, koliko sester in bratov imajo, napenjali so rumenkaste kljunčke po Emanku, in njihova rumeno obrobljena očesca obračala so se k njemu, ko bi ga hoteli s tem spomniti; njim je bilo malo mar, koliko jih je, da bi jih bil le kdo nasitil. Emanek je vzel iz žepa nož in lastnoročno spleteni motvoz, katerega je vedno seboj nosil, in na dnu res najde velik kos sredice; to je pozvečil in mladiče pokrmil. Oni niso znali drugače se zahvaliti, nego, da so vrtili glave in že zdavnej pogoltneni dar božji že vedno požirali; najmlajši izmed njih je bil tako nehvaležen, da nobenega koščeka ni hotel vzeti. Emanek videti, da bi morali mladiči poginiti, ko bi sedaj gnjezdo vzel, usmili se jih; spomnil se je starke, kako bi jej bilo, ko bi prišla domu in bi ne našla svojih mladih; ali čakati stare, da bi se vrnila, to mu tudi ni bilo všeč, tedaj mu pride na misel njegova lastna mati, in koliko časa je že od doma, in jelo ga je zelo skrbeti.

Pobožna misel mu je svetovala, da bi pustil starki mladiče, ter bi jih le včasih obiskoval in jih ogledal. Zopet pa se je povrnila želja vzeti ptičke seboj, da bi jih kaki drugi deček sem prišel ne našel in domu odnesel; angelček varuh pa je bil močnejši, a on ni hotel neusmiljeno ravnati zaradi tega, ker bi morda potem kdo drugi kaj takega učinil. „Bog vas obvaruj!“ vzdihnil je proti gnjezdu, zlezal doli ter vrezal tri križice v deblo, da bi ga zopet našel, kadar pride.

Sedaj se je obrnil proti domu. Ali majhen sprehod po jelovem gozdu bi si smel vendar dovoliti, morda kje psa sreča.

II.

Ali si bil že kedaj opoldne čisto sam v temnem gozdu, kjer rasto jelo?

Kako gladko molijo na kviško ta vitka drevesa lesketaje se v solčnih žarkih in prostiraje na okrog prijetno vonjavo; vrhovi se dvigajo v višavo, na podnožji objemajo se drobčkine mahove bilke ko močni krov, in ne zavidajo višave mogočnim deblom; ta so morala zbog tega daleč narazen, mala mahova stebila pa se stiskajo prijateljsko eno k drugemu ogrevaje se skupaj. Ondi stoji samotno grmovje bodečih palm z leskečimi peresi, kušar, ležeči v mahu na solne, zbeži pred teboj, ko bi trenil, v goščavo. Pusti pri miru siroteja, kdo vé čemu ga je Gospod ustvaril!

Potuj tedaj daleč zatopljen v sanje; sluh in vid topita se v eno. ti že ne veš kdo si in kod prideš, in zemeljski sin podoben je tihej košuti z lahnimi koraki.

Priroda krije v sebi dihanje, njeno srce bije v tvojih prsih.

Zdajci zašumi nekaj blizu tebe, pred tvojimi strmečimi očmi stoji mož ves zeleno opravljen, kot rojeni gozdni sin, kot brat drevesov, on stoji nepremakljivo z roko v jermenu naslonjeno na puško, in gleda te z zvedavim očesom.

Tako je potoval Emaneli, in zdajci je stal pred njim zeleni mož, samo da je bil jako prijaznega in vselega obraza. Bil je posestnik tega gozda, bogat kmet, katerega so vsi v okolici imenovali strica Bogomira, čeravno so mu bili toliko v rodu, kolikor caru Nikolaju.

„Kako si prišel tu sem?“ praša Bogomir.

„Po dveh“, odvrne Emanek in pokaže na svoji nogi spomnivši se svojih tajnih želj, da bi imel štiri noge.

„Kaj iščeš tukaj?“

„Nič; ali prav za prav vendar nekaj, naš pes je ušel.“

„Da bi ga volk pohrustal, vaš pes je potepinec, imel je že mnogo gospodarjev, zato je sedaj ves zmoten. Ako mi pride naproti, koj ga ustreljim.“

Emanek prime Bogomira za roko in prosi tako ginljivo za Nimrodovo življenje, da mu slednjič Bogomir obljubi, da bode imel potrpljenje. Več ni pustil dečka z rok in peljal ga je nekaj časa po cesti, dokler nista prišla na majhen hribček, kjer so stale najkrasnejše jelo.

Tu, pravi Emanek: „Stric, to so krasna drevesa, tako krasna . . . tako krasna . . . ko naša cerkev . . . o še krasnejša.“

„Prav imaš, da so ti tako ljuba“, reče Bogomir, „glej ta drevesa od bodečih palm, doli do „hladnega dola“, so moja dvorana, moja praznična soba, ona so moje razkošje; po zimi, kadar jih sneg opade in pride čas za sekanje, dal sem že štirikrat, petkrat ta debela na prodaj, ali vselaj, kadar bi se imelo to izvršiti, ozrem se po njih in pravim sam pri sebi: „Pusti jih še, ker jim je tukaj tako ljubo, in pogled nanje je neprecenljiv in veličasten. — Sicer tiči v njih brez koristi lep kapitalček, ali meni delajo veselje, in to je tudi nekaj vredno; kadarkoli pridem sem in vidim ta drevesa vedno še čvrsta in zdrava, vselej mi srce vesolja poskakuje.“

„Kaj drevesa tudi umró?“ praša Emanek.

„Se vé da“, odvrne Bogomir, „vse, kar je na svetu, mora umreti. Stoji li drevo čez svoj čas, začne v sredi pokati.“

„Stric!“ oglasi se zopet Emanek, „vi mi gotovo poveste, kaj pa se zgodi s toliko milijoni ptičev, ki so na svetu, to je res velika čuda, se li najde kje ptičje mrtvo truplo?“

„Iz tega lahko razvidiš“, odvrne Bogomir, „kako čistota je priroda, rekel bi izbirčna; kar ni več za rabo, samo se izgubi. Kedar ptič čuti, da se bliža smrt, kar on vselej dobro sluti, zleze navadno v kako votlino, ali jamo, kjer ga najdejo ježi, dihurji, lisice in enake živali, ali pa v skalne razpoke, žlamborasto drevó, kjer prilazijo k njemu mravljinici, brošči in muhe; tu se ptiček potrpežljivo sleže, skrije glavico pod peroto, dokler njegovo srce poslednjikrat trepne in poslednji boj njegove ude nategne; kaka dva dni po njegovej smrti oberó ga mravljinici in drugi mrčesi tako čisto, da samo perje ostane, to pa ali veter odnese, ali pa je poberó mladi ptiči, da bi si svoja gnjezda postlali. Pomisli le, ko bi to napak bilo, našel bi se povsod mrt-

vaški smrad, in mi bi še zdravega zraka ne uživali. Kako modro je vse vredjeno na svetu! Ptiči pojedó vse svoje življenje tolikanj mravljičnih jajčec, toliko muh in družih mrčesov, naposled pa so sami njihova hrana. Jaz sicer ne vém, če je to popotnoma takisto, kakor pravim, ali meni se dozdeva to, kakor nekaj posvetnega, da se ta svobodna žival, kedar umira, skrbno pred nami skriva“.

Emanku je bilo to pojasnilo jako ljubo; samo žal mu je bilo, da njegova mati tako malo vedó o gozdnem življenju, in da nima, odkar so mu oče umrli, nikogar, kterega bi mogel kaj poprašati.

„Stric!“ prišel je Emanek z nova, „ali tudi veste zakaj ima voz štiri kolesa?“

„I no, saj so tudi kolibe na dveh kolesih“, odvrne Bogomir.

„Dá“, pravi Emanek, „ali na štirih kolesih so mnogo boljši in jih je tudi več; dvokalnice se ravno tako lehkó zvrnejo, kakor človek na dveh nogah“.

„Kedar se ne vzdržuje v ravnej teži“, pravi Bogomir, Emanek pa govori dalje:

„Jaz mislim, da smo iznašli štirikolne vozove pri urnih živalih ter jih poleg njih izgotovili. Ptiči imajo tudi samo po dve nogi, zato niso sposobni za dirjanje, ampak za frčanje, vse pa, kar mora biti na zemlji, ima po štiri noge; mar ni res?“

Bogomir je pokimal z glavo, in Emanek videti, da ima pri sebi dobrovoljnega kupeca, razkladal je svoje različno blagó. Strnad je zapel in Emanek popraša:

„Stric, kaj menite, kako se imenuje ta ptič?“

„Kaj meniš s tem?“

„I no, ljudje so dali ptičem različna imena, oni pa o tem nič ne vedó, jaz bi sedaj rad iztuhotal, kako se kličejo in kako eden drugega imenujejo, in potem bi rad vedel, od kod to pride, da takovi ptič celi božji dan grlo napenja in prepeva“.

„Ravno tega nihče ne vé“.

„Mi vemo“, pravi Emanek dalje, „za toliko ptičev vedno le eno ime, lastavica, ali škrjanec. Kedar pa ima kós pet mladih, mora imeti vsakteri izmed njih svoje lastno ime“.

„Ptiči ne nosijo svojih mladih v cerkev h krstu“, smejal se je Bogomir.

„Morda si pa vendar davajo med seboj lastna imena, le da mi o tem ne vemo?“

„Mi tega ne vemo, to je vse, in drugega ne dá se nič soditi“, končal je Bogomir.

Emanku je prišlo še mnogo vprašanj na jezik in Bogomir mu je rad odgovarjal, ker ga je zelo ljubil. Slednič pa ga opomni, da bi se domu vrnil, in pokaže mu naj bližjo pot po ožini, ktereje so rekli, „hladna dolina“.

Emanek se je spustil v dir ter delal velike korake. V hladnej dolini je bilo vse drugače, nego gori v gozdu. Potok se je vil šumljaje skozi skaline. Emanka je sicer zelo mikalo v njem loviti rake, ali vendar se ni hotel nikjer ustavljati. V hladni dolini je bil celo opoldne, kedar je pripekalo poletno sonce, mrzlo in grozno; strmeče skale so grozile z obeh strani, če tudi so bile močno zložene; tam oni velikanski z mahom poraščeni sklad je obtičal, nagnivši se, pri mladi jeli, ki je morda še-le pozneje dorastla, in njemu vkljub se dvignila naravnost k oblakom, zraven nje je ležala izravana jela, vsa suha in operela, zopet dalje so stala stara drevesa, nagnjena in skrivljena, ter upogovala temne veje z jasno-zelenimi mladikami doli k produ. (Dalje prih.)

Cesarska pésen.

Mi ponosni smo vojaki,
Notri s Kranjskega domá,
Po telesu smo junaki,
In pogumnega serca.
Za pravico ostre méče
V bóji sučemo krepkó,
Ko pa kri sovražna tēče,
Vsi zavriskamo glasno:
Bog ohrani nam Cesarja,
Ljube Avstrije Vladarja!

Vse pod solncem kmalu mine,
Vse se stara, vse merjē,
A ljubezen, ta ne zgine,
Ona vekomaj cvetē;
In ljubezen za Avstrijo
V serci hrani vsaki nas,
Naše želje se glasijo
Danes kakor sledni čas:
Bog ohrani nam Cesarja!
Krasne Avstrije Vladarja!

Naj sovražnika prihruje
Kakor listja in travē,
Naš pogum ne omaguje,
Nam ne trepetá sercé;
Kakor skala vsi stojimo
Zoper moč sovražnih čet,
In ko zmago zadobimo,
Krépko razléga spet:
Bog ohrani nam Cesarja,
Močne Avstrije Vladarja!

Blagor néba naj razlije
Nad Avstrijo se krasnó,
Zlata sreča vsem naj sije,
Ki pod njenim škitom so,
Vez edinosti naj združi
Nas, sinove njene, vse,
Drug rad drugemu naj služi,
Vseh pa geslo bodi le:
Bog ohrani nam Cesarja,
Slavne Avstrije Vladarja!
Filodemus.

Poplačena gostoljubnost.

D. P.
1897. - 1.

Car Ivan, ki je okoli srede šestnajstega stoletja Rusko vladal, je potoval pogosto spreoblečen po deželi, da bi zvedel, kaj ljudstvo o njegovem carevanju govori, ter zaslíhal in spoznal njegove želje.

Necega dne pride v vas blizu Moskve in prosi on-dotne prebivalce pomoči, pripovedovavši, da se mu je med potjo zelo slabo godilo. Pa čeravno je kazal potrto lice in bil bolj ubožno oblečen, gonili so ga kmetje vendar brezčutno od svojih pragov.

Srdit nad tako trdosrčnostjo je hotel ravno vas zapustiti, ko zagleda še borno kočó, kjer še ni usmiljenja prosil. „Česar mi je ohola premožnost odrekla“, si misli car, „najdem morda pri tihem ubožstvu“, stopi naprej in potrka na vrata. Kmalu mu odpre kmet in prijazno popraša, kaj da želi. „Bogme! stoka car, „lakote in truda skoro umiram. Prosim le za malo živeža in majhen kotič za prenočiti!“

„V božjem imenu!“ odgovori kmet in podá carju roko“, le noter; pa le s slabim grizljem bode te morali zadovoljni biti. Ravno v neugodnem času ste prišli. Moja žena ne more iz postelje, in novorojeni gost, ki mi ga je Bog poslal, Vam bode spanje motil. Pa vendar dobro došli! S čemur Vam postreči ne morem, naj dobra volja nadomesti!“

Kmet pelje carja v borno pa snažno izbico, kjer so otroci bili. Naj manjše dete je spalo v zibeli, kake tri leta stara deklica pa zraven na neki odeji, dve deklici, ena pet, una sedem let stara, ste klečali pred hišnim oltarčkom in molili večerno molitev.

„Tú se malo spočite“, reče kmet ptujcu, „dokler da napravim kaj po svoji slabi moči za večerjo“. In res, čez nekoliko časa že prinese črnega kruha, neko jajčno jed in strdi. „To je vse, s čemur Vam postreči morem; le vzemite z otroci, in Bog vam naj blagoslovi!“

„Za Vašo milosrčnost in gostoljubnost“, se zahvaljuje car, „naj Vas Bog blagoslovi, in svest sem si, da Vam bode On tudi Vašo dobrotljivost poplačal“.

„Hvala! ljubi oče nebeški me vsaki dan obdaruje. Jaz sem čvrst in močen, oče in mati so mi zdravi in zadovoljni; kar si z delom prislužim, s tem zamorem svoje pošteno živiti. Bog me razveseljuje s pobožnimi

in pridnimi otroci, in kako dobro mi bo, ako mi ob veličastnem sodnem dnevu Gospod poreče: Bil sem lačen in dal si mi jesti, bil sem popoten in sprejel si me!“

„Blagi mož! Vaši starši li pri Vas stanujejo?“ praša car.

„Da, v izbi pri moji ženi so“, odgovori.

„Pa Vaša hišica je majhna“, pristavi car.

„Prostorna dovolj“, reče na to kmet, „da prebiva v nji miroljubna družina. In za novorojenca bo tudi še prostorček. „Poglejte“, nadaljuje kazaje na najmanjše dete, „kak serček je! Milo dete, prav drago si nam; jutri bodeš po sv. krstu Bogu posvečeno“.

„Oj dobro!“ pravi car. „Jaz imam v Moskvi dobrega prijatelja; njemu hočem povedati, kako gostoljubno ste me sprejeli in ga prositi, naj bode Vašemu detecu boter. Obljubite mi, da ne nesete otroka prej h krstu, predno ne minejo štiri ure po mojem odhodu“.

Kmet prijazno stisne carju roko, in obljubi čakati, potem pa se vležeta oba na slamo. „Oče mili“, car tiho moli, „ne dopusti, da zatajim kedaj pravico in zapustim tvoje poti, da bodem tudi vedno tako mirnega srca in sladko spati mogel, kakor ti dobri ljudje!“

Do zatega jutra je spal car mirno, mirnejši, kakor večkrat na svojih mehkih blazinah in vajšnicah v prekrasnem svojem gradu. Ko se je kmetu za priljudnost zahvalil in ga še obljube spomnil, napoti se urno proti Moskvi.

Prešle so že skoro štiri ure, pa v kmetovo hišico še ni nikdo prišel. Že je kmet mislil s svojo družino dete v cerkev nesti, ko zasliši na cesti konjski peket in vozno vršenje. Gre pred hišne duri in zagleda mnogo jezdecov in kočij. Spoznavši carjevo stražo, skliče družino pred vrata, da bi videla carja se memo peljati. Pred hišico pa se postavijo konjiki in kočije v okrog, in pred vrata obstoji carjeva kočija. Kočijske duri se odpro, car stopi iz kočije, gre kmetu naproti in pravi: „Obljubil sem ti botra; zdaj pa pridem sam, da spolnim obljubo. Daj mi dete in pridi z menoj v cerkev!“

Kakor okamnel je bil ubogi kmet. Omamila ga je carjeva sijajnost, da ni razumel njegovih besedi in zastoj iskal med množico popotnika, ktere ga je prenočil. Car mu naposted misli zvedri, rekoč: „Včeraj si ti nad menoj spolnoval dolžnosti ljubezni do bližnjega; danes pa pridem jaz, da spolnim nad teboj sladko dolžnost vladarja — da poplačam krepot. Odtegniti te nočem tvojemu stanu, kjer tako mirno in zadovoljno živiš, da bi te mogel zavidati, in kteremu si ti v veliko čast; pa obdariti te bočem s takimi rečmi, ki ti bodo koristne in všeč. Dobil bodeš lepe črede, dobre pašnike in hišo, kjer moreš po svoji želji dolžnosti gostoljubja prav spolnovati. Tvoj otrok naj pa bode moj pitomec“.

Dobri kmet od radosti ni mogel besedice ziniti; pa čez zarujevala lica mu lijejo solze hvalečnosti in s kipečim srcem položi svoje drago dete v carjevo naročje, kateri ga precej k sv. krstu nese. Po krstu car dete zopet očetu z bogatim darom izroči in ukaže, za njegovo zdravje skrbeti, čez leto pa ga v carjevo palačo prinesiti, da se bode tam izrejeval. — Vse se je zgodilo, in car Ivan ni nikdar pozabil gostoljubnega kmeta; veliko dobrot je skazoval njemu in njegovi družini.

Domači zdravnik.

IV.

Kačji pik.

(Spisal dr.—ž—).

Večkrat si že slišal, mili bralec, da je tu in tam človeka kaka strupena kača ujedla ali piknila. Nasledki take ujede so večidel žalostni, marsikdaj sledi po takem piku v najkrajšem času smrt, ktere bi pomoč, o pravem času podana, lahko odvrnila zamogla. Ker je toraj kačji pik človeškemu zdravju takó nevaren in večidel v naših rokah stoji, nevarne posledke odvrniti, hočem tukaj na kratko o njem pregovoriti.

V naših slovenskih pokrajinah ali zemljah živi sicer mnogo sort kač, pa strupenih je čisto malo. Skoraj vse nesreče, ki se sèm tam dogodijo, prihajajo od jednega samega kačjega plemena, namreč od gadov. Teh pa je troje redov. Tu hočem omeniti samo navadnega gada (vipera Berus) in pa modrasa (vipera Amodytes), ker sta samo ta dva roda najbolj navadna.

Navaden gad je mala, strupena kača, zraste k večjemu dva čevlja dolgasta, je sred života debelejši kakor proti koncema, repu in glavi. Po hrbtu je sivo rujavkaste barve in s temno rujavim vijugastim trakom preprizan, po stranéh vidiš red temno rujavih peg; od spodaj pa je barva otemna z drobnimi belimi pikami. Glava je plošnata, skoraj na tri voglje in vidno od ostalega života ločena. Tik za glavo v zatilniku ima navaden gad rujavo, križcu podobno liso, ki se vkup z opisanim vijugastim trakom po hrbtu vže na prvi pogled lahko pozna. Če toraj ugledaš podobno vprizano kačo, proti koncema steršano, s ploščnato glavó, ogibaj se je kolikor moreš, da te ne ujede.

Modras je navadnemu gadu močno podoben, pa je večji, nosi nad nosom mali lahko vidljiv rožič, je veliko bolj nevaren kakor pa ta, k sreči se ne nahaja tako pogostoma. Nемеc ga imenuje Sandvipер, to je gad ki rad po pesku lazi.

Kakor vsaka kača ima tudi gad zobè, med temi pa sta v gornjej čeljusti votla, zakrivljena in malo večja od ostalih in se imenujeta strupena zoba. Po tih votlih ali strupenih zobèh se poznajo strupene kače sploh od nestrupnih. Omenjena zobova votlinica pelje v mali mehurček ali žlezico, v kterej se strup ali otrov dela in nabira. Če toraj gad koga pikne, mu zasadi svoja strupena zobiča do živega in v tem samem trenutku mu tudi strup do rane štrkne. Brez tega bi bila rana kakor od kake šivauke čisto nedolžna in brez nevarnih nasledkov. Gadje pleme prebiva po suhih, solnčnatih stranéh, pod kamenjem, nizkem grmovjem, med skalovjem, blizu starih razvalin in podrtij ter zapuščenih apnenic. Gad je rad na solncu greje, in ti ne bode nič žalega storil, če ga nisi nevedoma pritisnil, razdražil ali kakor si bodi vznemiril. Razdražen pa je kaj hudoben in z nekakim šustom glavo kviško vrže za tem, ki ga je razdražil in vznemiril. V osojnih, močvirnatih krajih gad malokdaj živi. — Ne hodi toraj bos v solnčnih, pogosto z nizkim grmovjem zaraščenih rebrih in robovih, ne segaj z roko v gosto travo pod kamenje, v skalnate spokline po takih krajih, kjer se gad rad zdržuje, če nočeš vedoma v nesrečo zabresti. Nalašč nikoli ne draži strupenih kač in jih puščaj pri pokoju. Še živo se spominjam žalostne smrti nekega lekarja,

ki je vjel modrasa in ga v lagvici (flaši) zateknjenega domú nesel. Nesreča imá hitre nogé, domu prišedši ga hoče iz lagve vzeti in ga tako nepazljivo prime, da se mu je okoli roke zavil in ga ujedel. Čeravno s pomočjo niso dolgo odlagali, je nesrečnik vendar v kratkem času umreti moral.

Gledé strupenosti kač sploh moram tu omeniti, da je kača zelo razdražena bolj nevarna in strupena, kakor nerazdražena; da je njen otrov o velikej vročini bolj nevaren kakor o hladnem vremenu. Dalje če te je strupena kača skoz obleko ujedla, je to menj škodljivo, kakor pa na nago polt. Pik v rahlo, jeló občutljivo kožo, kjer je posebno mnogo žilic in živcev prepreženih ima bolj nevarne nasledke, kakor pa v debelo suho in grbasto kožo.

Sploh je gadjí pik mladosti in ženstvu veliko bolj nevaren, kakor pa odrasčnim starim ljudem in moštvu. Najhujše pa je za človeka če mu je gad z otrovnima zobičema kako žilico predril in tako svoj otrov neposredno v človeško kri izlil. Nasledek tega je nagla, gotova smrt, ker se strup enkrat v krizi kake žilice najhitreje po človeškem životu razlije. K sreči se to le redkokrat dogodi.

Nasledki pika so: ujedeni ud začneja otekati od vgriznjene rane proti srecu včasih tako naglo, da je v malih urah cela roka ali noga po dvakrat debelejša od zdrave. Barva oteka je od piknene strani gor rudečkasta z rudečo plavenetimi pikami in programi, tū ali tam se vsujejo večí ali menjši mehurčki na kožo, ki so napolnjeni s sokrovico. Bližnje žleze postajajo boleče in zelo zatečejo. Otek gre čedalje više, in če človek popred ne umrje, zavzame celo gornjo ali dolenjo plat života in sicer tiste strani, kjer se nahaja strupen pik. Razun oteklina se pa pokažejo kmalo tudi druge bolj nevarne prikazni ko nasledki kačjega otrova. S prvá je človek navadno ves prestrašen in zbežan ter ne vé, kaj bi počel.

Kmalo pa počnti slabosti po vsih udih, glava mu postaja težka in zavzeta, pred očmi se mu začne temneti, kakor bi mu stopila kaka mrena ali zavoj pred pogled, da ne vidi dobro. Iz tega prihaja, da tak nesrečnik vse nekako debelo gleda kakor bi hotel oči izbuljiti. V malih urah se mu začne v glavi mešati, zgubi zavest in jame bloditi. Iz prvega ga še lahko k zavesti prikličesh, ali kmalo potem ne pride več k zavesti in leži tiho vsečasa mermraje na svojej postelji. Le redko kedaj se opazuje pri piknenih tudi nemirno bledenje in tarnanje. Obraz postane blede, oči vpadene, žila, če gre proti kraju, začne naglo in nejednako biti, v požiralniku ga nekaj drži, da težko požira. Žeja ga včasih budó muči, okus do jedi je pa popolnoma izgubil. In pod prikaznimi splošnega pojemanja moči in brez zavesti človek v malih urah zaspi; včasih pa traja do smrti nekaj malega dni. Več ko dve tretjini ujednih ljudi, posebno če se pravi pomočki proti piku vže prvo uro rabiti začnejo, se v malih dneh zopet ozdraviti, vendar ostane nesrečniku po celem životu delj časa neka slabost, in ujedeni ud večkrat bolečine preletajo.

Zdravljenje. Prva naloga zdravljenja obstoji v tem, da se strup iz rane najprej ko je mogoče spravi, ali pa takó spremení in uniči, da postane neškodljiv. Da tega s copernijo in tako imenovanim dol žebranjem nikoli doseči ne moreš, tega mislim, ni treba razlagati. Jaz samo to vem in tukaj dostavljam, da je zarad te prazne vere vže marsikteri smrti zapadel, ker mu je bil skoz to čas vzet, prave pripomočke rabiti. Meni in vsa-

kemu zdravniku je dogodkov dovolj znanib, da je nesrečnik zamrl, čeravno je bilo po desetero babic svoje coperniške litanije proti piku požlabodralo. Res je na tem samo to, da po kačjem piku ne umrje vsaki, ampak se jih celó brez vsakega zdravljenja večina ozdravi, tudi brez omenjenega žlabodranja in črkarije. Žalibog dosedaj človeška modrost ne sega tako daleč pri vsakem piku popred poveti, ta se bode tudi brez vsega ozdravil, ta pa celó vkljub vsemu zdravljenju smrt storil. Jeden slučaj sem vže omenil, kedaj je največa nevarnost, to je tedaj, kedar strupni zobiči svoj otrov ravno v jedno žilico izlijó. Žalibog ta človeška pomoč ne zda več ničesar, in siromak je zgolj v božjih rokah. Kakó pa hočemo spraviti strup iz rane? To naj se godi takole: izreži si najpopred ko moreš piknen del kože in podkožnih mehkih delóv tako globoko, kakor so segli strupeni zobiči. Ker se nahaja pik navadno na prstih rok ali nog, se ti nije treba bati, da bodeš s tem preveč krvi zgubil, ker se nahajajo v teh delih samo drobne male žilice. Pa prstem se četvert uro ne smeš zamuditi, vsaka najkrajša zamuda je dovolj, da se strup enkrat pod poltom dalej razlije in tvoje dejanje v nič postavi zamore. Jako urno proč izreži z ostrim nožem piknjeno rano. Če se pa rczanja preveč bojiš, kar ti le veliko več nevarnost naklanja, tedaj pa vsaj križem razreži ujedo, da bode obilno kervavilo in z krvjo vred strup največ ko je mogoče odtekel. Razun tega pritiskaj in gnjeti ranjen ud večkrat z rokó od zgoraj dol, da ti več krvi izteče; izpiraj rano z lastno ali pa navadno vodo, ako ti je pri roci. Vmes naj pa se vže pripravi živo voglje ali pa še bolje razbeljeno železo, s katerim se mora rana na vse strani dobro izpeči in opaliti. Včasih pa pomaga strelni prah na križem razrezanej rani zasmoditi. Nekteri svetujejo rano izsesati, in izsesano kri izpluvati. Pa tega storiti ni varno, ker bi se lahko v ustah ostrupil, če imaš slučajno tam kako malo poškodo. Čudno je, da kačji strup ne škoduje, če ga pogoltneš, pa samo tedaj, če gredé v želodec ne pride v dotiko s kako praskanino ali drugo poškodo žlezne kožice v ustah in goltancu. Poštavi namesto sesanja rajši pitno čašico ali kupico na rano, iz ktere si zrak izgnal, če si jo na ognju ali pri sveči prav dobro pogrel.

Za izžiganje rane se priporoča tudi žgeči kamen (lapis causticus) Karbolova kislina; pa vse te in podobne stvari se morajo tako rabiti, da si globoko in daleč okrog vse opekeli in s tem strup čisto pokončal. Razun tega podvezuj piknjen ud prav trdo, da otek ne pojde prenaglo navis proti srecu. In če je oteklina do podveze došla, zadrzni bolan del malo više; tudi s tem bodeš nekaj opravil in nevarnost zmanjšal. Vendar, če je ujedeni ud dale ko kvišku otekel, če nisi zgor nasvetovanim strup in rane spravi ali ga vsaj pomanjšal, grozi človeku velika nevarnost in doslej človeška modrost ne pozná še zdravila, ki bi gotovo pomagalo in nevarnost odvrnilo. Veliko pripomočkov je bilo nasvetovanih proti tako napredovanemu oteku in drugim nasledkom po strupenem piku, pa noben doslej ni se uresničil in res pomagal kakor je bilo rečeno. Prav zaupljivi možje, ki so po toplih krajih pod vročim ravnim solncem potovali, sicer pripovedajo, da divji Indijanci v srednjei Ameriki, kjer toliko strupenih kač živi, poznajo gotovih sredstev proti kačjemu piku, pa doslej so ostali vsi ti pomočki temne skrivnosti, katerih še nikdo ni imel srečo razodeti. Dalej je dobro znano, da nekteri možje, navadno sleparji, strupene kače okoli

na ogled nosijo, jih dražijo in pritiskajo, pa vendar se pika ne boje kakor bi poznali gotovi pripomoček proti njegovim nasledkom. Na vse to je bolj sleparija kakor resnica, kajti kačam so izpulili strupne, votle zobiče, brez katerih prikriti ne morejo kakor bčela brez žela ali trna. Učeni potopisci pripovedajo daleč ko za resnico, da v gorkih krajih kačji strup pijancem ne škoduje; pa to pri nas nikakor ni se še potrdilo.

Najbolje je tedaj takole ravnati, če sega steklina vže visoko gor in se jame nesrečniku vže v glavi blesti. Položi otekli ud na kako blazinico in pokladaj na njega oklade prav na ledu, snegu ali v mrzlej vodi ohlajene, vmes pa ga namaži enkrat ali dvakrat na dan s tako imenovano sivo mastjo (unguentum cinereum) ali ga moči tolikokrat z jodovo tinkturo. Prav ohlajene oklade mu moraš tudi na glavo pokladati, če je nemiren in hudó blede. Razun tega pa gledaj, da pride ujedeen človek v veliko in obilno potenje ker se s potom nek tudi kačji strup nekako iz telesa izgublja. Obilno potenje pa dosežeš, če ga pustiš tople čaje z bezovega, lipinega, kamiličnega cvetú v obilnej meri piti, ali pa toplo limonado. Še popred ga pa v znoj spraviš, če ga zaviješ v rjuho, v mrzlej vodi namočeno in ga potem dobro pokriješ s kocinami, pod katerimi mora več ur mirno ležati. Tako zavijanje v mokro rjuho se sme večkrat ponavljati, vedno pa se mora popred polt potú osušiti in otreči. Vse to gledaj vpotrebovati, pri tem pa ne pozabi tudi po zdravnika poslati.

Razne drobtine.

Pazite: Mnogo, mnogo nesreč je navstalo iz tega, da je pri derzanju žveplenk ali klinčkov odletela fosforova glavica ter zadela kako rano na roci ali vžgala med oči. Marsikteri je prišel vsled tega ob perst, roko, pa celo zgubil svoje življenje.

Zoper tako nezgodo nasvetujejo zdravniki to le: Če ti je odletel fosfor od žveplenke v rano, takoj napravi iz pepelne soli močno vodo in vtakni vanjo oškodovani, ranjeni ud. Fosfor se prav lahko združi s sodo ali soliko in dá neko fosforovo kiselino, natron imenovano, ktera nikomur ne škoduje.

Vsi, ki so ravnali po tem совету, so se prepričali, da je nesreča prešla brez vseh hudih nasledkov.

Jetika ali sušica se dá ozdravljati.

Slavna pisateljica Karšim je pisala Glejmu to le: „Trinajst let stara deklica je bolehalo za jetiko tako nevarno, da jej je zdravnik sam že življenje odpovedal. Le stara mamica se smeje zdravnikovej obupnosti. Ona vzame tri maselee piva (ola), vlije jih v nov pisker, primeša za groš pljučnjakovih peres, za toliko bele šterdi in pest pšeničnih otrob, pokrije lonec in neha vso mešanico na pol zavreti. Ohlajeno precedi skoz tenko perteno cunjó in vlije pijačo v steklenico. Bolna deklica je pila od tega čaja, kolikor se jej je poljubilo in je — ozdravela. Odzdaj je njena mati ozdravljala s to pijačo mnogo taci, ki so bolehalo na pljučah. Jes sama sem si priskerbela pijačo in čutim, da mi je precej bolje. Prosim Vas, priporočajte dobrodejno zdravilo vsem revežem, ki jih suši in nadleguje jetika. Zdravilo je lahko, dober kup in pomaga zanesljivo.“

Ker skušnja poterduje, kar Karšim o tej pijači piše, mislimo bralecem ustreči, da razglasimo njeno pismo.

Kako se vinska stekla čistó. Da si vinska

stekla še tako skrbno čistimo, ostane vendar mnogokrat neka skorjava nesnaga, ki se s prosto vodo ne dá izprati. Izmed raznih drugih sredstev, oprati take steklenice, priporočajo to-le:

a) Uzame se solne kisline z vodo namešane (pol kisline, pol vode) in steklenica se dva trikrat s tem zmesom splakne. Ko je skorja razmočena, izpere se s čisto vodo in steklo je čedno.

b) Uzame se 1 lot klor-apna, in se mu dolije 4—6 lotov vode ter se s tako mešanico steklo napolni. Za dva — tri dni, če je skorjasta nesnaga v steklenici zastarela in uterjena, za 4—5 dni ocedi se solik-apnenica in steklo se izpere s čisto vodo.

Za isto rabo služi prav dobro tudi vitrijol; sto steklenic se dá z enim funtom očistiti in tista kislina se more še za druga stekla porabiti. Samo trohice vitrijola še vlij v steklo in očistivši ga, prelij ga v drugo. Vendar kadekoli in kjerkoli rabiš take kisline — kakor je vitrijol, pazi vsegdar, da si obleke ne onečediš ali sežgeš.

Steklenice in čaše v katerih smo hranili mleko ali pivo, kakor tudi svetilnice, dajo se nar boljše očistiti z lugom, ki mu primešamo nekaj živega apna.

(Po Zj. Gosp. L.)

Zastavice.

Vganjka zastavic v 15. listu: 35. osem: 2 spredi, 2 zadi, 2 na levi, 2 na desni. 36. jajce. 37. Bil je dan po novem letu. 38. ker je njegova brada za veliko let mlajši ko lasje.

Smešnice.

Četrtnina celote. Učitelj vpraša pri javni preiskušanji učenca: „Kolika je četrtnina v primeri proti celoti?“ Ker učenec ne vé odgovoriti, razpstre učitelj svojo od duhana onesnaženo žepno ruto in jo v roki držeč, vpraša: „Kaj bi moral storiti, da bi dobil iz rute četrtnino?“ Neki poslušalec učenca pošepta, na kar ta glasno odgovori: „Oprati jo je treba“. Odgovor je izpadal na splošno zadovoljnost poslušalcev.

Dvojni postavi. Neka žena vpraša svojega moža, ki je bil občinski odbornik in je ravno prišel iz odboroze seje.

„No, kaj si novega zvedel?“

„E, ves svet se meša“ pravi mož „nova postava je dana, po kateri bi smel imeti vsak mož dve ženi“.

„Kaj, tega nam še manjka! Pritožbo morate do vlade narediti zoper tako neumnost!“ ga žena jezno zavrne.

Ko drugipot domu pride, popraša ga zopet po novostih, in mož ji žalostno odgovori: „Postavo so spremenili in sicer tako, da bo vsaki ženi pripuščeno imeti dva moža“. „Res je čudno“, pravi žena, „ali kaj se če, cesarskim postavam se ni dobro ustavljati“.

Ogled po svetu.

Avstrijsko - ogerska država. Kar je večina avstrijskih rodoljubov želela, kar so ti pri raznih priložnostih povdarjali, zgodilo se je: s cesarskim patentom od 10. in 11. t. m. so preklicani dozdanji državni zbor na Dunaji in nekteri deželni zbori, namreč: a) v dolnji in b) zgornji Avstriji, c) Salzburgu, d) na Štajerskem, e) Moravskem, f) v Šleziji, g) na Tirolskem in h) naš na Koroškem. Slava svitlemu cesarji in ministerstvu! Vlada je v ravno teh zborih dozdal le stranka, ki hoče vse le po enem — centralističnem — kopitu, ki noče drugače miru in sprave med narodi, ako se nji ne pusti vajat v roki. Dobro tedaj, da so taki zbori šli — rakom žvižgat. Že s tim, da odstopi ta stranka, je silno veliko pomagano Avstriji in nam vsem. Stranka ta je vsa poparjena. Njeni listi tožijo, da jih ta korak vladin najde celo nepripravljen; tožijo celo, da jih vlada zatira. Pustimo jih kričati. Mi pa delajmo, da ne pridejo sopet ljudje take baže k zeleni mizi. Se vè da, kar zadeva zlasti nas Slovence na Koroškem, ni mogoče spraviti toliko našincev — rojakov — v postavodajni zbor, dokler da ostane ta čudno skovani volitveni red; pa vendar napeti moramo vse žile in moči, da vjemamo saj kak glas v deželnem zboru. In delati moramo vsi vzajemno: zakaj presvitli vladar zdaj apelira na nas, na vse ljudstvo s trdnim zaupanjem, da po novih volitvah mora biti druga — bolje. Vršile se bodo pri nas na Koroškem nove volitve zaporedoma v kratkem: jutri se bodo na deželi volili volilni možje; ti pa volijo 1. septembra po vseh volilnih okrajih (Celovec, Velikovec, Belak, Mohor), poslance v deželni zbor. Mesta in trgi, kupčijska in obrtnijska zbornica volijo 4.; veliki posestniki pa 6, svoje zastopnike. Nam koroškim Slovencem gré se posebno poganjati, da kmečke občine dobijo prave zaupne ali volilne možje, in po njih dobre poslance v deželni zbor. Upamo, da bo društvo „Trdnjava“ v tej zadevi vse storilo, kar mu mogoče, da pa tudi rodoljubi bodo podpirali društvo na vse strani; sploh da bodo delali vsi edinosložno! „Složno, složno braco mila!“ Volilni dogovori — pa tudi agitacija — so se že povsod začeli. Le skusimo se!

Zunajne države. **Francosko:** Thiers postane predsednik republike in načelnik vlade na tri leta, ako se republika zdrži tako dolgo (?). Besedovanja in prepira zastran vladanja bode ta čas še veliko. Kraljeva stranka ni tako slaba, in bo nasprotovala, kakor le mogoče. Veliko skrbi delajo državi puntarji, ki so zakrivili zadnji punt v Parizu. Celo 15000 jih je pred vojno sodbo. To bo čudna obravnava, ki bo trajala mesece in mesece. Da pa bi le zmed njih zadeli vseh onih ptičkov, ki so doprinašali tako nečloveška dela! Veliko dajo državi tudi opraviiti reveži, ki so bili v zadnji vojski poškodovani, in zdaj potrebujejo veliko pomoči. — Veliko sitnosti dela ji poslednjič nemška posadka; kakor se čuje, znebili se je bodo do konca tega leta; podvzajajo se namreč do te dobe Prusiji doplačati vso tirjano vojno odškodnino.

Shod cesarjev v Gaštajnu Francozom nikakor ni po godu.

Laško. Garibaldi je jako nevarno zbolel. Njegov sin je bil telegrafično poklican k njemu na kozji otok. Tako poroča „Sl. N.“.

Rimsko. Sv. oče so se v posebni encikliki zahvalili vsem škofom, in sploh vsem vernim za vdanost in ljubezen, ki so jim jo ob priliki njih 25letnice skazali tako sijajno. Sicer je v Rimu vse pri starem.

Špansko tudi ima svoje sitnosti. Vnel se je upor na otoku Kubi, ki noče se vleči. Vlada je silno poparjena.

Turško: Turški car in egipčanski kraljevi namestnik se bota menda spravila z lepim.

Romunsko: Zoper kneza Karola narašča nevolja med

ljudstvom in med njenim zastopniki. Slišalo se je že o neki zaroti proti njemu, in vse to zavoljo železnice, ki jo je za dragi denar vlada dala delati pruskemu Nemcu. Godile so se velike sleparije in krivice.

Razne novice.

Poduk o volitvah. Gotovo je, da bi se ne bile tako napeno marsikrat dovršile volitve, če bi kmeti t. j. volilci na tenko vedeli, kaj je volitev, kake važne so volitve itd. Naj bi zdaj ob priliki novih volitev rodoljubi v tej stvari vse si prizadjali! K temu lepo vstreže knjižica, ki jo je ravnokar dalo na svitlo mariborsko tiskovno društvo. Dobiva se pri društvenem tajniku v Mariboru. Izdalo in razposlalo je te dni tudi tukajšno polit. društvo „Trdnjava“ poseben podnik za proste kmečke volilce na Koroškem. Ker naš list nima toliko prostora za politične stvari, le kratko posnemamo, kar posebno povdarja ta oklic in podnik. „Tako ne more iti več dalje naprej!“ rekel je sam svitli cesar. Res šlo ni več naprej, ne z državnim ne z deželnim našim zborom. Sprave in toliko zaželenega miru ni bilo mogoče doseči. Zato so ti zbori razpuščeni; zato so zdaj nove volitve. Naj važniši je, bi skor rekel, volitev zaupnih ali volilnih mož. Zakaj kakoršni so ti, bodo gotovo poslanci v deželnem zboru. Zato naj a) bi k volitvi prišli vsi od kraja, naj bi se poganjali vsi pošteni, zastopni Slovenci, da se poiščejo in volijo pravi pošteni zaupni možje; naj se že pred volitvijo na tenko dogovorijo, da se po nepotrebnem ne bodo cepili glasovi. b) naj bi ne volili nasprotnikov vere, ne nasprotnikov narodnosti, ne volili nemškutarjev, ki se lahko poznajo po gosposki suknji. Bolje je narborniši kmet, da je le zastopen, veren in pošten Slovenec. Priporoča se Slovencem posebno duhoven kot volilen mož, ker ja tudi on ima pravico voliti in izvoljen biti, in še uživilja zaupanja pri ljudstvu. c) Izvoljeni volilni možje naj se kar precej naznanijo društvu „Trdnjavi“ v Celovcu, in naj se naznani, h kateri stranki spada volilec. d) Potem bo še le društvo določno kandidate naznanilo in priporočilo volilem. e) Vsi volilci kakega okraja ali doline naj se še pred volitvijo snidejo kjerkoli k posvetnemu posvetovanju. f) Na volitveni dan naj se zberejo vsi volilci, ki so katoliško narodnega duha, v posebno zato odločenih gostilnicah, kakor v Celovcu pri Šrederju, v Velikovcu pri „Sternwirt-u“, v Belaku pri Stadlerji, v šent Mohoru pri Piršelni. Tukaj naj se še določno dogovorijo, kaj in kako. Opomnijo naj se vsi volilci, ostati mož beseda ter se zvitim nasprotnikom nikakor ne dati vjeti na limance. Naj bi se ne skazal noben figamož, timveč rešil svojo in vseh Slovencev čest!

G. Andrej Einšpieler, nekdanji naš deželni poslanec, se je sopet oglasil kot kandidat ter dal na svitlo svoj program, v katerem našteva cel ducet reči in naprav, ki so narobe, namreč: 1. da so se napravile tako velike občine ali sosesčine, 2. da se je županom natvezlo preveč opravil. 3. da so se osnovali okrajne glavarije (Bezirkshauptmannschaften). 4. da niso vse uradnije ali kanclije, s kterimi ima prosti kmet največ opraviti, na enem in istem kraju. 5. da varnost in red po deželi bolj in bolj zginja od dne do dne. 6. da se toliko štempeljnov, in skorej za vsako malo reč notarjev ali advokatov potrebuje 7. da se preveč postav kuje, da človek skoraj ne ve, kje mu glava stoji. 8. da deželni zbor ne skerbi, naj bi se po deželi napravile zavarovalnice in posojilnice. 9. da se kmečkemu stanu tudi priškerčujejo politične pravice. 10. da se je tako napena šolska postava napravila. 11. da se po uradnijah ali kanclijah še vse po nemško dela. 12. da se naša sv. katoliška vera in cerkev tako gerdi, sramoti in spodkopava. Se vè da je še mnogo drugih napak, ki jih je treba odstraniti. Pa hvaležen bode vsakemu poslancu kmet, ako si vse prizadeva kot poslanec, od-

praviti naštetje napake ter s tim kmetom pomagati na noge. To bi bila toraj skrb tudi družih slov. kandidatov ali poslancev! Priporoča zato tudi „Trdnjava“ te stvari vsem našim prihodnim poslancem v predvarek!

Dr. Razlagova „Pesmarica“ bode v kratkem prišla na svitlo v 2. pomnoženem natisu.

Na shod jugoslovanskih učiteljev v Zagrebu je došlo dozdev nad 800 učiteljev!

Atlas s hrvatskim tekstom. 2. zvezek je prišel na svitlo. Obsega na 10 kartah Avstrijo in slovanske zemlje. — Izdaja ga Dr. Peter Matkovic.

Državnopisne date o Rusiji. Prebivalstvo ruskega carstva iznaša 80 milijonov. Od teh spada 4.427.922 prebivalcev na Sibirijo, 1.794.911 na Finlandijo, 4.507.531 na Kavkaz in 1.059.214 na Turkostansko. Najbolj obljuden je Varšavski okraj, kjer je na štirjaški milji 3191 prebivalcev. V malo obljudenih okrajih, kakor v Arhangelsku jih živi le 20, v Jakuskem samo 3 in ob Amurji po 2 človeka na štirjaški milji. V zapadni, severni in srednji Rusiji prevladuje žensko, v južnih krajih pa možko prebivalstvo. Nova vseučilišča so imela vkup 6175 poslušalcev, tedaj pride na 12.955 ljudi en učilišni slušatelj. Za

vseučilišča izdaje vlada 2½ milijonov rubljev na leto, vsak slušatelj jo tedaj, predno študije dovrši, stane 1360 rubljev. Viših in srednjih šol je bilo preteklo leto 150 s 38.869 učenci. Na vsako gimnazijo spada tedaj poprek 259 učencev, na 2020 ljudi en gimnazijalec in na 600.000 prebivalcev ena gimnazija. V 35 čisto ruskih okrajih je 9955 ljudskih šol, tedaj na 4700 prebivalcev en učenček. V 6 severnozahodnih okrajih je 1516 v poljskih pokrajinah pa 2032 ljudskih šol. V baltičkih deželah spada na 19 duš en učenec. Semenišč je v celem carstvu 51, v katerih se produkuje 15.585 bogoslovcev, tedaj v vsacem semenišču 300.

Zitna cena.

V Celovcu po vaganu: pšenica 5 gld. 40 kr., — reč 3 gld. 75 kr., — ječmen 2 gld. 85 kr., — oves 1 gld. 91 kr., — ajda 3 gld. 69 kr., — turšica 3 gld. 9 kr., — pšeno 5 gld. 18 kr.

Kurzi na Dunaji 24. avgusta 1871

Kreditne akcije 291 gld. 50 kr. Nadavek na srebro 121 gld. 50 kr.
Národno posojilo 59 „ — „ Napoleondori . . 9 „ 68

Poziv!

Po želji od več strani razodetej so sklenili Celovski rodoljubi, skrbeti, da se postavi rajnemu Antonu Umeku na njegovem grobu dostojen spominek.

Nočemo tajiti, da čas nabiri doneskov ni ugoden; svesti smo si tudi, da bolj kakor spominek iz železa in marmeljna, bodo slavila Umeka njegova slovstvena dela; vendar ne moremo si kaj, da ne bi spet trkali na rodoljubna srca in vabili Slovence k slavnemu činu sijajnega domoljubja. Zakaj mož, čigar ljubezen do domovine je vedno bila čista ko zlato, čigar odlične zasluge za povzdigo domačega slovstva in narodne omike so pripoznane od vseh, zares zasluži, da ga očitno poslavljamo kot dobrotnika svojega naroda in je vreden, da mu javno pokažemo svojo hvaležnost.

Umeka je prešimil Janežičev blagodejni duh; stopivši v njegove stopinje je živel nam Slovencem. Duševno zmožen, kakor je bil, obdarjen, kakor jih je le malo, bi bil blagi pokojnik lahko povsod našel sijajno prihodnost; a njegovo srce je gorelo le za blagor uboge slovenske domovine; slovenskemu narodu je daroval vse odlične svoje zmožnosti, njemu je bilo posvečeno vse njegovo delovanje.

Od prve mladosti do zadnjega trenutka je kakor pridna bučelica neprestano in neutrudljivo nabiral in nanašal, da bi slov. narod preskerboval s krepko, zdravo dušno hrano, ki bistri um in blaži srce.

Bi le mogli kedaj pozabiti Antona Umeka, pesnika tako prijetnega, pisatelja tako uzornega, domoljuba tako značajnega?

Od svojega truda počiva sedaj na Celovškem pokopališču na strani Antona Janežiča, kteremu je bil po značaju in delovanju zelo podoben; Janežičeve zasluge slavi krasen naroden spominek nad njegovo gomilo in priča poznim rodovom hvaležnost slov. naroda do svojega dobrotnika. In sosedni grob — grob, kjer počiva Anton Umek, imel bi biti pozabljen, zapuščen? To bi bila črna nehvaležnost!

Sveta dolžnost hvaležnosti tirja, da postavimo vrlemu pesniku, neutrudljivemu delavcu na slovstvenem polju in zaslužnemu domoljubu spominek na njegovem grobu. Dasiravno nima biti velikanskega načina, bode vendar očitaval potomcem mesto, kjer leži eden nar. vredniših sinov slov. naroda.

V ta namen vabimo vse, ki jim je Umekov spomin mil in drag, prosimo zlasti znance in prijatelje rajnega, da poklada vsak, kolikor zamore in nabira doneske za spominek, ki bo rajnemu in narodu v čast in slavo.

Doneski, ki se bodo pobotali v „Besedniku“, naj se pošiljajo vredništvu.

V Celovcu 1. avgusta 1871.

Celovski rodoljubi.

 Prosimo č. uredništva slov. časopisov, da vzamejo pričujoči poziv na znanje!